

допомогою ФТ «Х дією v1 казує Y (не)існувати/ не знаходитись десь / у когось, застосовуючи фізичну силу».

В англійській мові сема «інтенсивності» знаходить відображення у словниковому тлумаченні дієслів, використовуючи іменник *force* «physical action» ‘фізична дія, який вказує на використання сили, наприклад, заст. книжн. *to rend* «to tear something apart with force or violence» ‘розірвати щось зі значною силою’, *to rip* «to tear something quickly and with a lot of force» ‘розірвати щось швидко та зі значною силою’, а лексема *to rive* «to split with force or violence.» ‘розбити з застосуванням сили чи насильства’ комбінує семи фізичної дії та значної інтенсивності.

В українській мові сема «інтенсивності» знаходить своє вираження у використанні в словниковому тлумаченні таких слів та виразів: «із силою», «за допомогою сили», наприклад укр. *роздвобати*, *сплюндрувати*, *вижбурлити*.

Лексеми української мови характеризуються словотвірною продуктивністю, утворюючи чисельні дериваційні ряди однокорених префіксальних дієслів типу укр. *кришити-розкришувати-покришити* тощо.

Висновки. Одиниці дослідження поєднують у своїй семантичній структурі семи каузативності, екзистенційності та заперечення, представляють похідну складну категорію мови і характеризуються спільною базовою ФТ «Х дією v1 казує Y (не)існувати / (не)бути у стані v2». За семантикою каузативного компонента значення аналізованих КЕД емпіричний корпус дослідження демонструє, що лексеми англійської та української мов є продуктивними, демонструють варіативність в межах аналізованої групи, а лексеми української мови зокрема характеризуються подібністю словотвірної структури й утворюються від дієслівних основ за допомогою префіксів та суфіксів. В межах аналізованого емпіричного матеріалу були виокремлені дієслова із семою на використання руки-частини тіла, семантичними ознаками способу виконання дії (швидко/різно), інтенсивності, удару.

Література

1. Залужна О. О. Лексико-стилістичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах : монографія (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження). Вінниця : ТОВ «ТВОРИ». 2019. DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/mono/2019.978-966-949-161-9>
2. Павлова Е. Б. Структура функционально-семантической категории экзистенциальности в английском языке (пространственный и фазовый аспекты). Вестник Московского государственного лингвистического университета. 2009.
3. Jespersen O. Negation in English and Other Languages. 1966. 151 p.

УДК 81'373.611

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ДЕМІНУТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

О. О. Ситенко

Спектр категорійної семантики демінутивності, особливості її вияву вимагають ґрунтовного аналізу для визначення регулярності / нерегулярності певних засобів реалізації тієї чи іншої семантики та встановлення специфіки градування такої семантики, наявності засобів імплікованої модифікації категорійної семантики демінутивності, що актуалізує проблему адекватного відтворення такої семантики спеціалізованими / неспеціалізованими засобами англійської мови. Останнє підтверджує актуальність такого аналізу категорійної семантики демінутивності, що в досліджуваній мові представлено цілим арсеналом експлікативних та імплікативних засобів, аналіз яких є предметом дослідження даної розвідки. У силу цього надзвичайно важливим постає простеження функціонально-

семантичного діапазону форм демінутивності та окреслення відповідних словотвірних, морфологічних, лексичних, текстуальних та інших засобів її вираження в англійській мові.

Демінутивність, поза всяким сумнівом, належить до універсально-типологічних явищ, оскільки в самій людській природі закладена потреба диференціювати ставлення до певної особи, предмета чи явища і висловлювати певним чином власну емоційно-експресивну оцінку до учасника / неучасника комунікативно-мовленнєвого акту.

Терміном «демінутив» кваліфікуються зменшені слова, які з розвитком емоційно-оцінних значень «переростають» у форми суб'єктивної оцінки [1, с. 37]. Змістова структура таких формантів представляє своєрідний семантичний синтез, що інтегрує одночасно значення розмірної ознаки об'єктивно існуючих предметів та емоційно-оцінного відношення до них з боку мовця. Слово «демінутив» походить з латинської і перекладається як зменшеність, відповідно демінутиви трактуються як зменшувальні похідні. В. М. Русанівський в Енциклопедії «Українська мова» визначає демінутиви як похідні іменники, що виражають значення зменшеності, яке здебільшого супроводжує ще і значення суб'єктивної оцінки (позитивної або негативної) [4, с. 189]. А. П. Загнітко зазначає, що «демінутиви можуть поставати засобом вираження зневаги, приниження» [2, с. 191]. Але демінутивність не вичерпувана вираженням лише зменшеної та суб'єктивної оцінки, вона значно ширша. Як реальна зменшеність тлумачиться й неповнота вияву ознаки предмета чи явища. У межах значення об'єктивної зменшеності слід також виокремлювати значення недорослості, яке є різновидом значення об'єктивної зменшеності, оскільки воно вказує на малих тварин, птахів, комах тощо, які ще не досягли дорослого віку [3, с. 117].

Демінутивність – це системно-мовне явище, оскільки на окремих мовних ярусах (лексичному, синтаксичному, морфологічному, словотвірному) уже закріпилися певні засоби для регулярної її реалізації. Особливості складу, розподілу закономірностей функціонування словотвірних, лексичних, синтаксичних та контекстуальних засобів вираження демінутивних відношень визначають сам зміст цих відношень у їхніх конкретних мовних змістових варіантах, у певних типах ситуацій і контекстів.

Розгляд демінутивності не повинен обмежуватись окремою частиною мови чи рівнем мовної системи, а, навпаки, мати її всеохопний розгляд. У такому разі дослідження демінутивності інтегрує семантичну і формальну сторони.

У частиномовній площині демінутивація в її широкому сенсі в англійській мові притаманна кільком частинам мови, а саме: іменнику (*kid, lamb, calf, path, stream* тощо), прикметнику (*brief, small, low, slight* і под.), дієслову (*to weak, to slit, to narrow, to cut* та ін.), прислівнику (*little, a little, less, least, slow* і т. ін.), вигуку (*dear* тощо).

Основними формальними компонентами категорії демінутивності в англійській мові є такі:

а) система, що об'єднує ряди граматичних форм з однорідним змістом (морфологічна категорія, репрезентована афіксальним способом творення): англ. *puppy, laddie, calfling, motherling, booklet, playlet, childishly* і под.;

б) демінутивні утворення та їхні угруповання з неповною граматикалізацією (обмежене та нерегулярне охоплення граматичних форм, представлене складними словами, редуплікаційними формами): англ. *cry-baby, puppy-dog, lovey-dovey* та ін.;

в) демінутивні утворення з відсутніми спеціальними граматичними маркерами (лексичні засоби у формі кореневих слів): англ. *kid, lamb, path, brief, low, slow, to weak, to narrow* тощо;

г) синтаксичні засоби на рівні словосполучень та синтаксичних моделей. Для вираження демінутивного значення англійська мова широко використовує словосполучення, де ця ознака репрезентована тільки атрибутивним компонентом: англ. *low hillocks, little girl, young doctor, tiny little kid* тощо;

г) різні комбіновані та контекстуальні засоби, що виявляють або інтенсифікують можливості, закладені в семантиці зменшено-емоційних одиниць, у тому числі такі, що належать до сфери „прихованої граматики”. Так, до контекстуальних засобів, що посилюють значення зменшеності-пестливості, можна віднести прислівники з позитивним / негативним навантаженням: англ. *In the lower ground a streamlet ran among the dense trees. It could be*

hardly noticed (Voinich E.D., *The Gadfly*). У другому реченні вказівка на малість, зменшене значення слова „*streamlet*” увиразнюється контекстологічним аналізом – наявністю в контексті слів-індикаторів „*could be hardly noticed*” та „*dense trees*”, які розкривають та уточнюють демінутивне значення;

Отже, категорійне поняття демінутивності існує у мовах самих різних структур. Категорія демінутивності є універсальною, закономірно з відповідними та притаманними лише певній мові структурними та функційними диференційними ознаками.

Література

1. Бойко Н. І. Експресивна семантика: дискурсивна інтерпретація: монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 200 с.
2. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
3. Кравченко М. В. Зменшено-емоційні іменники в сучасній українській мові. Словотвірна структура слова. К. : Наукова думка, 1981. 200 с.
3. Русанівський В. М. та ін. Українська мова. Енциклопедія. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 820 с.

УДК 1'373.612.2:646]=161.2=111

ЗООМОРФНА МЕТАФОРА У НАПИСАХ НА ОДЯЗІ УКРАЇНСЬКОЮ ТА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ

Н. В. Стрюк

Потрактування феномену метафори викликало дискусії протягом всієї історії мовознавчої науки. Так, хоча метафора вважається одними з найпопулярніших тропів, когнітивні лінгвісти розглядають її як продукт мови та мислення, оскільки процеси її створення та розуміння включають відображення ментальних образів [3]. У теорії релевантності, метафора визначається як явище мови та комунікації, одне поняття може бути використано для представлення іншого через схожість у логіко-семантичному плані [6]. Представники соціокультурного підходу наголошують, що метафоричність повинна розглядатись в рамках культурних спільнот, які використовують метафори [2]. На думку прихильників комплементарної теорії, лише поєднання релевантнісного, концептуального та соціокультурного підходів може пояснити, чому асоціації та образи виникають і чому вони розуміються і інтерпретуються певним чином [5]. Відповідно у поданому дослідженні метафора потрактовується як продукт мови, мислення, комунікації та культури, як фігура мови, в якій слово або фраза, які буквально позначають певний клас об'єктів чи понять, вживаються для позначення іншого на основі їх подібності або асоціації.

Тваринний світ - популярне джерело метафор. З давніх часів поведінку людей порівнювали з поведінкою тварин, щоб зобразити різні аспекти людської природи. У зооморфних метафорах у написах на одязі, люди, їх поведінка, почуття та емоції розуміються з точки зору тваринного світу, їх особливостей та характеристик, наприклад:

(1) англ. *GIRLS BITE BACK WATCH OUT*

(2) укр. *В тебе від мене МУРАШКИ*

У написі (1) дівчата асоціюються з небезпечними тваринами, які можуть *to bite* ‘вкусити’ – ‘поранити когось, зробивши невелику дірочку або мітку на шкірі’ [4]. В україномовному написі (2) метафора базується на схожості фізичного почуття збудження та руху *мурашок*, ‘невеликих комах ряду перетинчастокрилих’ [1], по шкірі.

У більшості англomовних написів джерелом метафор на одязі виступає популярна домашня тварина – *sheep* ‘вівця’, наприклад:

(3) англ. *I'M THE RAINBOW SHEEP OF THE FAMILY*

У (3) метафора побудована на відомій і впізнаваній ідіомі *black sheep*, ‘людина, яка відрізняється від решти членів своєї сім'ї чи іншої групи, і яку вважають поганою чи такою, що осоромлює інших’ [4]. Веселка - символ ЛГБТ-руху. Отже, метафора надає інформацію